WYROK TRYBUNAŁU (czwarta izba)

z dnia 15 października 2009 r.*

W sprawie C-101/08

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Cour de cassation (Luksemburg) postanowieniem z dnia 21 lutego 2008 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 5 marca 2008 r., w postępowaniu

Audiolux SA i in.

przeciwko

Groupe Bruxelles Lambert SA (GBL) i in.,

Bertelsmann AG i in.,

* Język postępowania: francuski.

TRYBUNAŁ (czwarta izba),

w składzie: K. Lenaerts, prezes trzeciej izby pełniący obowiązki prezesa czwartej izby, R. Silva de Lapuerta, G. Arestis, J. Malenovský i T. von Danwitz (sprawozdawca), sędziowie,

rzecznik generalny: V. Trstenjak,
sekretarz: N. Nanchev, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 30 kwietnia 2009 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu Audiolux SA i in. przez adwokatów A. Elvingera oraz M. Elvingera,

— w imieniu Groupe Bruxelles Lambert SA (GBL) i in. przez adwokatów J. Loescha, G. Loescha oraz P. Van Ommeslaghego,

— w imieniu Bertelsmann AG i in. przez adwokatów G. Harlesa oraz P.E. Partscha,

— w imieniu rządu francuskiego przez G. de Bergues'a oraz J.C. Gracię, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu Irlandii przez D. O'Hagana, solicitor, wspieranego przez D. Barniville'a, SC, oraz A. O'Neill, BL,

— w imieniu rządu polskiego przez M. Dowgielewicza, działającego w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu Komisji Wspólnot Europejskich przez G. Brauna oraz O. Beynet, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 30 czerwca 2009 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy pytania, czy istnieje ogólna zasada prawa wspólnotowego równego traktowania akcjonariuszy, na mocy której akcjonariusze mniejszościowi są chronieni poprzez obowiązek akcjonariusza dominującego przejmującego lub sprawującego kontrolę nad spółką dotyczący złożenia oferty odkupu ich akcji na takich samych warunkach, jakie zostały uzgodnione podczas

nabycia akcji w tej spółce skutkującego uzyskaniem kontroli przez akcjonariusza dominującego lub umocnieniem tej kontroli, i w razie potrzeby skutków takiej zasady w czasie.

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu między akcjonariuszami mniejszościowymi spółki RTL Group (zwanej dalej „RTL") a spółkami Groupe Bruxelles Lambert SA (GBL) (zwaną dalej „GBL"), Bertelsmann AG (zwaną dalej „Bertelsmann"), a także RTL w przedmiocie porozumień zawartych między GBL a Bertelsmann.

Ramy prawne

3 Na mocy motywu piątego drugiej dyrektywy Rady 77/91/EWG z dnia 13 grudnia 1976 r. w sprawie koordynacji gwarancji, jakie są wymagane w państwach członkowskich od spółek w rozumieniu art. 58 akapit drugi traktatu, w celu uzyskania ich równoważności, dla ochrony interesów zarówno wspólników, jak i osób trzecich w zakresie tworzenia spółki akcyjnej, jak również utrzymania i zmian jej kapitału (Dz.U. 1977, L 26, s. 1):

„uwzględniając cele określone w art. 54 ust. 3 lit. g), niezbędne jest, aby prawo państw członkowskich dotyczące podwyższania i obniżania kapitału zapewniało przestrzeganie i zharmonizowanie zasad równego traktowania akcjonariuszy mających tę samą pozycję oraz zapewniało ochronę wierzycieli, których roszczenia powstały przed podjęciem decyzji o obniżeniu kapitału".

4 Artykuł 20 ust. 1 tej dyrektywy stanowi:

„1. Państwa członkowskie mogą zrezygnować ze stosowania art. 19 [uzależniającego nabycie przez spółkę własnych akcji od pewnych warunków]:

[…]

d) do akcji nabytych w wykonaniu obowiązków ustawowych lub w wyniku orzeczenia sądowego mającego na celu ochronę akcjonariuszy mniejszościowych, w szczególności w przypadku łączenia się, zmiany przedmiotu lub formy spółki, przeniesienia statutowej siedziby spółki za granicę lub wprowadzenie ograniczeń w przenoszeniu udziałów;

[…]

f) do akcji nabytych w celu przyznania akcjonariuszom mniejszościowym odszkodowania w spółkach powiązanych [odszkodowania akcjonariuszom mniejszościowym spółek powiązanych];

[…]”.

5 Artykuł 42 dyrektywy 77/91 brzmi:

„W celu stosowania niniejszej dyrektywy państwa członkowskie zagwarantują równe traktowanie akcjonariuszy znajdujących się w takiej samej sytuacji”.

6 Zgodnie z pkt 6 zalecenia Komisji 77/534/EWG z dnia 25 lipca 1977 r. dotyczącego Europejskiego kodeksu postępowania w zakresie transakcji zbywalnymi papierami wartościowymi (Dz.U. L 212, s. 37):

„[…] Komisja mogła ponadto poprzez konsultacje z kręgiem zainteresowanych stwierdzić, że w kręgu tym występuje daleko idąca zgodność co do tych zasad” [tłumaczenie nieoficjalne, podobnie jak wszystkie cytaty z tego zalecenia poniżej].

7 Punkt 11 lit. c) tego zalecenia stanowi:

„*Trzecia zasada ogólna* dotyczy równego traktowania akcjonariuszy.

Komisja uznała za konieczne, pomimo pewnej krytyki, utrzymanie zasady równego traktowania oraz zilustrowała jej stosowanie poprzez dwa przepisy dodatkowe, przy czym nacisk położony został na konkretny obowiązek publikacji.

W siedemnastym przepisie dodatkowym wymienione jest równe traktowanie pozostałych akcjonariuszy w przypadku przejęcia kontroli, z drugiej zaś strony uznaje się, że akcjonariusze ci mogą być chronieni w inny sposób, aby wziąć pod uwagę okoliczność, że w Republice Federalnej Niemiec uprawnienia dominującego akcjonariusza są ustawowo ograniczone.

[…]".

8 Zasady ogólne pierwsza i trzecia europejskiego kodeksu postępowania (zwanego dalej „kodeksem postępowania") stanowiącego załącznik do zalecenia 77/534 stanowią:

„1. Celu niniejszego kodeksu i zasad ogólnych należy przestrzegać nawet w przypadkach nieobjętych wyraźnie przepisami dodatkowymi.

Wszelkie transakcje dokonywane na rynkach papierów wartościowych powinny być zgodne nie tylko z literą, ale również z duchem przepisów ustawowych i wykonawczych obowiązujących w każdym państwie członkowskim, a także z zasadami dobrego postępowania już stosowanymi na tych rynkach lub zalecanymi przez niniejszy kodeks.

[…]

3. Wszystkim posiadaczom papierów wartościowych tego samego rodzaju, wydanych przez tę samą spółkę, należy zagwarantować równe traktowanie; w szczególności należy brać pod uwagę prawo wszystkich akcjonariuszy do bycia traktowanym w ten sam sposób w ramach każdej transakcji, która pośrednio lub bezpośrednio skutkuje

przeniesieniem udziału, umożliwiającym prawne albo faktyczne przejęcie kontroli nad spółką, której papiery wartościowe są przedmiotem obrotu na rynku".

9 Siedemnasty przepis dodatkowy kodeksu postępowania brzmi:

„Żadna transakcja, skutkująca przeniesieniem udziału dającego kontrolę w rozumieniu trzeciej zasady ogólnej, nie może zostać przeprowadzona w sposób niejawny bez poinformowania innych akcjonariuszy i organu nadzoru nad rynkiem.

Pożądane jest, aby wszyscy akcjonariusze spółki, nad którą została przejęta kontrola, mieli możliwość zbycia swoich akcji na takich samych warunkach, chyba że są oni chronieni w inny sposób, który można uznać za równoważny".

10 Zgodnie z art. 4 ust. 2 dyrektywy Rady 79/279/EWG z dnia 5 marca 1979 r. koordynującej warunki dopuszczania papierów wartościowych do publicznego obrotu giełdowego (Dz.U. L 66, s. 21) emitenci papierów wartościowych dopuszczonych do publicznego obrotu giełdowego muszą wypełnić zobowiązania wymienione w wykazie C załącznika do tej dyrektywy.

11 Załącznik do wspomnianej dyrektywy zawiera bowiem wykaz C dotyczący „obowiązków spółki, której akcje dopuszczone są do publicznego obrotu giełdowego". W pkt 2 lit. a) tego wykazu uściśla się, że „[s]półka musi zapewnić równe traktowanie wszystkich akcjonariuszy, których pozycja w spółce jest taka sama" [tłumaczenie nieoficjalne].

12 Przepis ten został powtórzony w art. 65 ust. 1 dyrektywy 2001/34/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 maja 2001 r. w sprawie dopuszczenia papierów wartościowych do publicznego obrotu giełdowego oraz informacji dotyczących tych papierów wartościowych, które podlegają publikacji (Dz.U. L 184, s. 1). Artykuł 111 ust. 1 tej dyrektywy uchylił dyrektywę 79/279.

13 Jednakże art. 65 dyrektywy 2001/34 został uchylony od dnia 20 stycznia 2007 r. na mocy art. 32 pkt 5 dyrektywy 2004/109/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 grudnia 2004 r. w sprawie harmonizacji wymogów dotyczących przejrzystości informacji o emitentach, których papiery wartościowe dopuszczane są do obrotu na rynku regulowanym, oraz zmieniającej dyrektywę 2001/34/WE (Dz.U. L 390, s. 38). Artykuł 17 dyrektywy 2004/109, zatytułowany „Wymagania dotyczące udzielania informacji przez emitentów, których akcje dopuszczone są do obrotu na rynku regulowanym", stanowi w ust. 1:

„Emitent akcji dopuszczonych do obrotu na rynku regulowanym zapewnia równe traktowanie wszystkich akcjonariuszy posiadających ten sam status".

14 Zgodnie z motywami 8 i 10 dyrektywy 2004/25/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie ofert przejęcia (Dz.U. L 142, s. 12):

„(8) Zgodnie z zasadami ogólnymi prawa wspólnotowego, w szczególności prawa do uczciwego przesłuchania [rzetelnego procesu], decyzje organu nadzoru powinny być, we właściwych okolicznościach, poddawane przeglądowi przez niezależny sąd lub trybunał […].

[…]

(10) Obowiązek złożenia oferty wszystkim posiadaczom papierów wartościowych nie powinien dotyczyć tych posiadaczy, którzy posiadają kontrolne pakiety akcji w dniu, w którym wchodzi w życie ustawodawstwo krajowe przyjmujące niniejszą dyrektywę".

15 Zgodnie z art. 1 ust. 1 tej dyrektywy stosuje się ona do ofert dotyczących papierów wartościowych spółek podlegających prawom państw członkowskich w sytuacji, gdy ich papiery wartościowe są dopuszczone do obrotu na rynku regulowanym.

16 Artykuł 3 tej dyrektywy, zatytułowany „Zasady ogólne", stanowi w ust. 1 lit. a) i ust. 2 lit. a):

„1. Do celów wykonania niniejszej dyrektywy państwa członkowskie zapewniają, że spełnione są następujące zasady:

a) wszyscy posiadacze tego samego rodzaju papierów wartościowych spółki będącej przedmiotem oferty muszą być traktowani jednakowo; co więcej, jeżeli osoba przejmie kontrolę nad spółką, inni posiadacze papierów wartościowych muszą być chronieni;

[…]

2. W celu zapewnienia zgodności z zasadami ustanowionymi w ust. 1 państwa członkowskie:

a) zapewniają, że minimalne wymagania wymienione w niniejszej dyrektywie są przestrzegane […]".

17 Artykuł 5 dyrektywy 2004/25, zatytułowany „Ochrona akcjonariuszy mniejszościowych, obowiązkowa oferta i uczciwa cena", stanowi w ust. 1 i 4:

„1. W sytuacji, gdy osoba fizyczna lub prawna, w wyniku nabycia przez nią lub przez osoby działające z nią w porozumieniu, posiada papiery wartościowe spółki w rozumieniu art. 1 ust. 1, które dodane do posiadanych przez nią papierów wartościowych i do papierów wartościowych posiadanych przez osoby działające z nią w porozumieniu, dają jej bezpośrednio lub pośrednio określony udział w ogólnej liczbie głosów w tej spółce, dający jej kontrolę nad tą spółką, państwa członkowskie zapewniają, że od takiej osoby wymaga się złożenia oferty jako środka ochrony mniejszościowych akcjonariuszy tej spółki. Taka oferta jest kierowana w najwcześniejszym możliwym terminie do wszystkich posiadaczy tych papierów wartościowych i obejmuje wszystkie posiadane przez nich papiery wartościowe po godziwej cenie, jak to określono w ust. 4.

4. Najwyższa cena zapłacona przez oferenta za te same papiery wartościowe lub przez osoby działające z nim w porozumieniu, w okresie, jaki ma być ustalony przez państwa członkowskie, lecz nie krótszym niż sześć i nie dłuższym niż 12 miesięcy przed rozpoczęciem oferty, o której mowa w ust. 1, jest uważana za godziwą cenę […]".

18 Artykuł 16 tej dyrektywy, zatytułowany „Prawo przymusowego wykupu", stanowi:

„1. Państwa członkowskie zapewniają, że w następstwie oferty złożonej wszystkim posiadaczom papierów wartościowych spółki będącej przedmiotem oferty na całość posiadanych przez nich papierów wartościowych zastosowanie mają ust. 2 i 3.

2. Państwa członkowskie zapewniają, że posiadacz pozostałych papierów wartościowych może żądać od oferenta wykupu swoich papierów wartościowych po godziwej cenie w tych samych okolicznościach, jakie przewidziano w art. 15 ust. 2.

3. Przepisy art. 15 ust. 3 i 5 stosuje się odpowiednio".

19 Artykuł 15 ust. 2 wspomnianej dyrektywy, do którego odsyła art. 16 ust. 2, ustanawia wymagany próg udziału w wysokości 90% kapitału dającego prawo głosu. Artykuł 15 ust. 5, do którego odnosi się art. 16 ust. 3 dyrektywy 2004/25, stanowi, iż państwa członkowskie zapewniają, by zagwarantowana była godziwa cena.

Postępowanie przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne

20 Audiolux SA i pozostałe skarżące w postępowaniu przed sądem krajowym (dalej zwane łącznie „Audiolux") są akcjonariuszami mniejszościowymi w RTL, której akcje były notowane na giełdowych rynkach regulowanych w Luksemburgu, Brukseli i Londynie.

21 Jak wynika z akt sprawy, przed zaistnieniem okoliczności leżących u podstaw sporu w postępowaniu przed sądem krajowym GBL posiadała 30% akcji w RTL. Bertelsmann posiadała 80% udziałów w Bertelsmann Westdeusche TV GmbH, pozostałe 20% udziałów należało do Westdeutsche Allgemeine Zeitungsverlagsgesellschaft E. Brost & J. Funke GmbH & Co. Bertelsmann Westdeusche TV GmbH posiadała 37% akcji w RTL, brytyjska grupa Pearson Television posiadała 22%, a reszta — 11% akcji — należała do różnych akcjonariuszy, w tym do Audiolux.

22 W drodze kilku transakcji, które zostały przeprowadzone w pierwszej połowie 2001 r., GBL przeniosła swój trzydziestoprocentowy udział w kapitale RTL na Bertelsmann w zamian za 25% kapitału tej spółki.

23 Następnie Bertelsmann nabyła w grudniu 2001 r. akcje posiadane przez Pearson Television, a RTL przeprowadziła „delisting" swoich papierów wartościowych z giełdy w Londynie ze skutkiem od dnia 31 grudnia 2002 r.

24 Przeniesienie akcji posiadanych przez GBL na Bertelsmann było przedmiotem wyroku tribunal d'arrondissement (Luksemburg) z dnia 8 lipca 2003 r., w którym oddalono żądania wniesione przez Audiolux na tej podstawie, że nie opierały się one na żadnym przepisie lub zasadzie prawnej uznanej w prawie luksemburskim. Żądania te dotyczyły w szczególności ważności transakcji skutkujących przeniesieniem akcji i naprawienia szkody spowodowanej nieprzestrzeganiem obowiązku zaoferowania powodom zamiany ich akcji w RTL na akcje Bertelsmann na takich samych warunkach, jakie zostały przyznane GBL.

25 Zgodnie z tym wyrokiem obowiązujące luksemburskie prawo spółek nie przewiduje — w razie przeniesienia przez znaczącego akcjonariusza jego papierów wartościowych na innego znaczącego akcjonariusza — prawa akcjonariuszy mniejszościowych do przeniesienia ich papierów wartościowych na tych samych warunkach. Ponadto luksemburskie przepisy giełdowe nie mogą być podstawą prawną rozpatrywanych żądań. We wspomnianym wyroku stwierdzono w szczególności, że żaden przepis prawa luksemburskiego nie transponuje zalecenia 77/534.

26 „Delisting" papierów wartościowych RTL z giełdy w Londynie był przedmiotem wyroku tribunal d'arrondissement z dnia 30 marca 2004 r., w którym oddalono żądania zgłoszone przez Audiolux dotyczące w szczególności obowiązku zwiększenia ilości papierów wartościowych RTL znajdujących się w publicznym obrocie i niewycofywania jej papierów wartościowych z notowań giełdy w Londynie.

27 Po połączeniu obu spraw Cour d'appel (Luksemburg) utrzymał te wyroki w mocy, wskazując w odniesieniu do wyroku z 8 lipca 2003 r., że sprawa dotyczy istnienia zasady ogólnej, na mocy której akcjonariusze mniejszościowi spółki luksemburskiej notowanej na giełdzie mogą powoływać się na prawo do równego traktowania ze strony akcjonariuszy większościowych podczas przeniesienia znacznego pakietu akcji w tej spółce. W tym względzie w ocenie Cour d'appel żadna ogólna zasada równości traktowania akcjonariuszy nie może obowiązywać jako prawo pozytywne i służyć za podstawę prawną dla roszczeń wnoszących apelację.

28 Przedmiotem skargi kasacyjnej wniesionej przez Audiolux jest wyłącznie rozstrzygnięcie tego wyroku utrzymujące w mocy wyrok z dnia 8 lipca 2003 r. Audiolux podnosi w niej naruszenie ogólnej zasady równego traktowania akcjonariuszy i żąda, aby przyznać mu takie samo traktowanie, z jakiego korzystała GBL podczas przeniesienia swoich akcji w RTL na Bertelsmann w zamian za zapłatę premii za kontrolę.

29 W tych okolicznościach Cour de cassation postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy odniesienia do równości akcjonariuszy, a konkretnie do ochrony akcjonariuszy mniejszościowych zawarte,

a) w art. 20 i 42 drugiej dyrektywy 77/91 […] dotyczącej spółek,

b) w „trzeciej zasadzie ogólnej" oraz „siedemnastym przepisie dodatkowym" zalecenia [77/534],

c) w wykazie C pkt 2 lit. a) załącznika do dyrektywy 79/279 […], zachowanym w dyrektywie [2001/34],

d) w art. 3 ust. 1 lit. a) w świetle motywu 8 dyrektywy 2004/25 […],

są wyrazem ogólnej zasady prawa wspólnotowego?

2) W razie udzielenia na pytanie pierwsze odpowiedzi twierdzącej, czy ta zasada ogólna prawa wspólnotowego winna być stosowana wyłącznie w stosunkach między spółką a jej akcjonariuszami, czy też obowiązuje ona również w stosunkach między akcjonariuszami większościowymi sprawującymi lub przejmującymi kontrolę nad spółką a akcjonariuszami mniejszościowymi tej spółki, w szczególności w przypadku spółki, której akcje są notowane na giełdzie papierów wartościowych?

3) W razie udzielenia odpowiedzi twierdzącej na oba poprzednie pytania, czy należy uznać, że ta zasada ogólna prawa wspólnotowego, mając na względzie temporalny rozwój odniesień, o których mowa w pytaniu pierwszym, istniała i obowiązywała w stosunkach między akcjonariuszami większościowymi i mniejszościowymi w rozumieniu pytania drugiego jeszcze przed wejściem w życie ww. dyrektywy 2004/25 WE, a w niniejszym przypadku przed wystąpieniem okoliczności będących przedmiotem sporu, które miały miejsce w pierwszej połowie 2001 r.?".

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie dopuszczalności

30 Bertelsmann podważa dopuszczalność wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, twierdząc, że stan prawny i faktyczny, który ma związek z przedłożonymi pytaniami, nie został opisany w sposób wystarczający.

31 O ile prawdą jest, że pytanie prejudycjalne przedłożone przez sąd krajowy jest niedopuszczalne, gdy Trybunał nie dysponuje elementami faktycznymi i prawnymi, które jego zdaniem są konieczne dla udzielenia użytecznej odpowiedzi na skierowane do niego pytania (zob. wyrok z dnia 14 grudnia 2006 r. w sprawie C-217/05 Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, Zb.Orz. s. I-11987, pkt 28 i przytoczone tam orzecznictwo), należy zauważyć, że w niniejszym przypadku postanowienie odsyłające pozwala określić zakres przedłożonych pytań oraz rzeczywiście umożliwiło zainteresowanym stronom przedstawienie uwag zgodnie z art. 23 statutu Trybunału Sprawiedliwości, jak świadczy o tym treść uwag przedstawionych w niniejszym postępowaniu. Z tego względu Trybunał dysponuje wystarczającymi danymi dotyczącymi stanu prawnego i okoliczności faktycznych sporu rozpatrywanego w postępowaniu przed sądem krajowym, aby dokonać wykładni odnośnych przepisów wspólnotowych i udzielić użytecznej odpowiedzi na przedłożone pytania.

W przedmiocie pytań pierwszego i drugiego

32 Przedkładając te pytania, które należy rozpatrzyć łącznie, sąd krajowy dąży w istocie do ustalenia, czy istnieje ogólna zasada prawa wspólnotowego równego traktowania akcjonariuszy, na mocy której akcjonariusze mniejszościowi są chronieni poprzez obowiązek akcjonariusza dominującego przejmującego lub sprawującego kontrolę nad spółką dotyczący złożenia oferty odkupu ich akcji na takich samych warunkach, jakie zostały uzgodnione podczas nabycia akcji w tej spółce skutkującego uzyskaniem kontroli przez akcjonariusza dominującego lub umocnieniem tej kontroli.

33 W tym względzie sąd krajowy odnosi się do kilku przepisów wtórnego prawa wspólnotowego, mianowicie do art. 20 i 42 dyrektywy 77/91, trzeciej zasady ogólnej i siedemnastego przepisu dodatkowego kodeksu postępowania, pkt 2 lit. a) wykazu C ujętego w załączniku do dyrektywy 79/279 oraz art. 3 ust. 1 lit. a) dyrektywy 2004/25 w związku z motywem 8 tej dyrektywy.

34 Na wstępie należy zauważyć, że zwykła okoliczność, iż wtórne prawo wspólnotowe przewiduje pewne przepisy związane z ochroną akcjonariuszy mniejszościowych, nie wystarcza sama w sobie do stwierdzenia istnienia ogólnej zasady prawa wspólnotowego, w szczególności gdy ich zakres stosowania jest ograniczony do dokładnie określonych i niewątpliwych uprawnień. Z tego względu analiza przepisów przywołanych przez sąd krajowy ma wyłącznie na celu zweryfikowanie, czy przepisy te niezbicie wskazują na istnienie postulowanej zasady. W tym względzie należy uściślić, że przepisy te mają walor wskazówek wyłącznie, jeśli są zredagowane w sposób wiążący (zob. podobnie wyroki: z dnia 23 listopada 1999 r. w sprawie C-149/96 Portugalia przeciwko Radzie, Rec. s. I-8395, pkt 86; z dnia 12 lipca 2001 r. w sprawie C-189/01 Jippes i in., Rec. s. I-5689, pkt 74), przy czym wynika z nich dokładnie określona treść postulowanej zasady (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Jippes i in., pkt 73).

35 Po pierwsze, należy stwierdzić, że zakres wyżej wymienionych przepisów dyrektywy 77/91 i 79/279 jest ograniczony do dokładnie określonych sytuacji i nie są one związane z sytuacją taką, jaka jest rozpatrywana w sprawie przed sądem krajowym.

36 Odniesienia do ochrony akcjonariuszy mniejszościowych w art. 20 dyrektywy 77/91, dalekie od udzielenia wskazówki co do istnienia ogólnej zasady prawa wspólnotowego, dążą po prostu do uściślenia, jak wynika to z ich brzmienia, celów, zgodnie z którymi państwa członkowskie mogą pod pewnymi warunkami odstąpić od stosowania art. 19 tej dyrektywy.

37 Podobnie określony w art. 42 dyrektywy 77/91 obowiązek zagwarantowania równego traktowania akcjonariuszy znajdujących się w takiej samej sytuacji stosuje się — jak

wynika z wtrącenia „w celu stosowania niniejszej dyrektywy" — wyłącznie w ramach tej dyrektywy — czyli, jak to uściślono w jej motywie piątym, w ramach podwyższania i obniżania kapitału. Zatem wspomniany artykuł stosuje się do sytuacji w istocie innych niż sytuacje, których dotyczy obowiązek, jaki miałby być nałożony w sprawie przed sądem krajowym na akcjonariusza dominującego na mocy rzekomej ogólnej zasady prawa wspólnotowego przywoływanej przez Audiolux.

38 Stwierdzenie, zgodnie z którym zamiarem prawodawcy wspólnotowego było, by zasada równego traktowania akcjonariuszy określona we wspomnianym art. 42 nie miała zastosowania poza ramami dyrektywy 77/91, potwierdzone jest celem tej dyrektywy.

39 Celem wspomnianej dyrektywy jest bowiem tylko zapewnienie minimum ochrony akcjonariuszy we wszystkich państwach członkowskich (zob. wyroki: z dnia 12 marca 1996 r. w sprawie C-441/93 Pafitis i in., Rec. s. I-1347, pkt 38; z dnia 19 listopada 1996 r. w sprawie C-42/95 Siemens, Rec. s. I-6017, pkt 13; z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie C-338/06 Komisja przeciwko Hiszpanii, Zb.Orz. s. I-10139, pkt 23).

40 Ponadto należy podkreślić, że nawet w ramach dyrektywy 77/91 nie można uważać art. 42 tej dyrektywy za wyraz ogólnej zasady prawa wspólnotowego. Trybunał odrzucił bowiem szeroką wykładnię tego art. 42 na tej podstawie, że powodowałaby ona pozbawienie skuteczności art. 29 ust. 4 tej dyrektywy dotyczącego warunków umożliwiających ograniczenie prawa pierwszeństwa (zob. ww. wyrok w sprawie Komisja przeciwko Hiszpanii, pkt 32, 33).

41 W odniesieniu do pkt 2 lit. a) wykazu C załącznika do dyrektywy 79/279, zgodnie z którym spółka musi zapewnić równe traktowanie wszystkich akcjonariuszy, których pozycja w spółce jest taka sama, wystarczy zauważyć, że przepis ten został w międzyczasie uchylony i zastąpiony przez art. 17 dyrektywy 2001/34, który stosuje się zgodnie ze swoim tytułem wyłącznie do obowiązku przekazywania informacji posiadaczom papierów wartościowych.

42 Zatem zarówno przepisy dyrektywy 77/91, jak i przepisy dyrektywy 79/279, przywołane przez sąd krajowy, mają zastosowanie do sytuacji dokładnie określonych i wyraźnie odmiennych od będącej przedmiotem postępowania przed sądem krajowym. Ponadto jak to podnosi rzecznik generalny w pkt 84 swojej opinii, przepisy te ograniczają się zasadniczo do uregulowania bardzo szczególnych sytuacji w prawie spółek, w których nakładają one na spółkę określone zobowiązania w celu ochrony wszystkich akcjonariuszy. Brakuje im zatem ogólnego charakteru, który jest naturalną cechą ogólnych zasad prawnych.

43 Po drugie, jeśli chodzi o trzecią zasadę ogólną i siedemnasty przepis dodatkowy kodeksu postępowania, a także dyrektywę 2004/25, należy zauważyć, że ani ten kodeks, ani ta dyrektywa nie stwierdzają wyraźnie istnienia ogólnej zasady prawa wspólnotowego dotyczącej ochrony akcjonariuszy mniejszościowych.

44 Jeśli chodzi o kodeks postępowania, w pierwszej kolejności należy podkreślić, że w drugim akapicie jego pierwszej zasady ogólnej dokonano rozróżnienia pomiędzy obowiązującymi przepisami ustawowymi i wykonawczymi a zasadami dobrego postępowania. W tym względzie ta pierwsza zasada zrównuje zasady dobrego postępowania stosowane na rynkach i zasady zalecane przez kodeks postępowania. Wynika z tego, że zgodnie z tym kodeksem zasady te jako źródła prawa mają ten sam charakter co zasady stosowane na rynkach. Jednak taka konstatacja dotycząca charakteru prawego wspomnianych zasad okazuje się niezgodna z założeniem, według którego trzecia zasada ogólna i siedemnasty przepis dodatkowy wspomnianego kodeksu znajdują oparcie w ogólnej zasadzie prawa wspólnotowego.

45 W drugiej kolejności ani trzecia zasada ogólna, ani siedemnasty przepis dodatkowy kodeksu postępowania nie wyrażają obowiązku równego traktowania w sposób bezwzględny i wiążący. W szczególności zgodnie z siedemnastym przepisem dodatkowym akapit drugi tego kodeksu jedynie „pożądane" jest, aby wszyscy akcjonariusze mieli możliwość zbycia swoich akcji, i to tylko o ile akcjonariusze mniejszościowi nie są objęci ochroną równoważną.

46 Otóż taki sposób zredagowania stoi na przeszkodzie — w świetle orzecznictwa przywołanego w pkt 34 niniejszego wyroku — temu, by można było z tych przepisów wyciągać wniosek co do istnienia ogólnej zasady prawa wspólnotowego dotyczącej ochrony akcjonariuszy mniejszościowych. Zatem stwierdzenie poczynione w pkt 6 zalecenia 77/534, zgodnie z którym w kręgu zainteresowanych występuje daleko idąca zgodność co do zasad kodeksu postępowania, jest pozbawione znaczenia.

47 Jeśli chodzi o dyrektywę 2004/25, art. 5 tej dyrektywy ustanawia obowiązek akcjonariuszy, którzy przejęli kontrolę nad spółką, dotyczący złożenia obowiązkowej oferty. Artykuł 16 tej dyrektywy przewiduje prawo przymusowego wykupu.

48 Tymczasem po pierwsze, motywy 2, 9–11 i 24 dyrektywy 2004/25 dotyczące oferty i prawa przymusowego wykupu nie wskazują ani wyraźnie, ani w sposób dorozumiany, że przepisy wprowadzone przez tę dyrektywę wynikają z ogólnej zasady prawa wspólnotowego. Ponadto motywy te nie czynią żadnego odniesienia do kodeksu postępowania ani dyrektyw 77/91 oraz 79/279 i nie pozwalają zatem uważać dyrektywy 2004/25 za realizację zamysłu zapoczątkowanego przez kodeks postępowania lub wyżej wymienione dyrektywy.

49 Po drugie, zgodnie z art. 1 dyrektywy 2004/25 zakres stosowania zarówno obowiązkowej oferty, jak i prawa przymusowego wykupu jest ograniczony do spółek notowanych na giełdzie. Ponadto obowiązkowa oferta ma zastosowanie zgodnie z art. 5 ust. 1 tej dyrektywy wyłącznie, gdy dana osoba posiada w wyniku nabycia udział dający jej kontrolę nad tą spółką i zgodnie z art. 15 i 16 wspomnianej dyrektywy prawo przymusowego wykupu odnosi się tylko do sytuacji, w których akcjonariusz nabywa w ramach oferty publicznej ponad 90% kapitału dającego prawo głosu.

50 Zatem przepisy dyrektywy 2004/25 mają zastosowanie do specyficznych sytuacji, tak że nie można z nich wywnioskować ogólnej zasady o określonej treści. Brakuje im również — jak już to stwierdzono w odniesieniu do przepisów dyrektyw 77/91 i 79/279 w pkt 42 niniejszego wyroku — ogólnego charakteru, który jest naturalną cechą ogólnych zasad prawnych.

51 Jeśli chodzi w szczególności o przepisy dyrektywy 2004/25, do których odnosi się sąd krajowy, należy zauważyć, że o ile motyw 8 tej dyrektywy wzmiankuje ogólne zasady prawa wspólnotowego, niemniej jednak motyw ten dotyczy tylko gwarancji proceduralnych i nie jest związany z jakąkolwiek zasadą równego traktowania akcjonariuszy. Podobnie z użycia określenia „zasady ogólne" w art. 3 tej dyrektywy nie można wywnioskować, że prawodawca wspólnotowy dążył w ten sposób do utożsamienia zasad określonych w tym artykule z ogólnymi zasadami prawa wspólnotowego. Chodzi tylko — jak wynika z określenia „do celów wykonania niniejszej dyrektywy" — o zasady przewodnie dla stosowania wspomnianej dyrektywy przez państwa członkowskie.

52 W świetle powyższych rozważań należy stwierdzić, że przepisy wtórnego prawa wspólnotowego, do których odnosi się sąd krajowy, nie wskazują niezbicie na istnienie ogólnej zasady równego traktowania akcjonariuszy mniejszościowych.

53 Ponadto należy jeszcze zbadać, czy traktowanie, którego domaga się Audiolux, może być rozumiane jako specyficzny wyraz w dziedzinie prawa spółek ogólnej zasady równego traktowania.

54 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem ogólna zasada równego traktowania wymaga, aby podobne sytuacje nie były traktowane w odmienny sposób, a odmienne sytuacje nie były traktowane jednakowo, chyba że takie traktowanie jest obiektywnie uzasadnione (zob. wyrok z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie C-127/07 Arcelor Atlantique et Lorraine i in., Zb.Orz. s. I-9895, pkt 23 i przytoczone tam orzecznictwo).

55 W niniejszym przypadku należy zauważyć, że traktowanie, którego domaga się Audiolux, ma na celu ustanowienie obowiązku nałożonego wyłącznie na akcjonariusza przejmującego lub wzmacniającego kontrolę nad daną spółką. Obowiązek ten nakazywałby mu zawarcie umów ze wszystkimi akcjonariuszami mniejszościowymi na takich samych warunkach, jakie zostały uzgodnione w czasie nabywania udziału

dającego lub wzmacniającego kontrolę i pociągałby za sobą odpowiadające mu prawo wszystkich akcjonariuszy do sprzedaży swoich akcji akcjonariuszowi dominującemu.

56 Należy ustalić, czy zapatrywanie przedstawione w poprzedzającym punkcie niniejszego wyroku można uważać za wyraz ogólnej zasady równego traktowania.

57 W odniesieniu do ustanowienia obowiązku dominującego akcjonariusza i określenia związanych z nim warunków należy stwierdzić, że ogólna zasada równego traktowania nie może sama w sobie skutkować powstaniem szczególnego obowiązku nałożonego na akcjonariusza dominującego na korzyść innych akcjonariuszy ani określać konkretnych sytuacji, z którymi wiąże się ten obowiązek.

58 Ustanowienie obowiązku nałożonego na dominującego akcjonariusza oraz określenie warunków, które powodują powstanie tego obowiązku, wymagałoby podjęcia decyzji, czy w szczególnej sytuacji, w której akcjonariusz przejmuje lub wzmacnia kontrolę nad spółką, akcjonariusze mniejszościowi potrzebują szczególnej ochrony, która musiałaby zostać zrealizowana poprzez nałożenie obowiązku na akcjonariusza dominującego. Taka decyzja zakładałaby rozważenie zarówno interesów akcjonariuszy mniejszościowych i akcjonariusza dominującego, jak i znaczących konsekwencji w dziedzinie nabywania przedsiębiorstw, oraz wymagałaby konkretnego wyrazu zgodnie z zasadą pewności prawa, tak aby zainteresowani mieli możliwość jednoznacznego poznania swoich praw i obowiązków oraz podjęcia w związku z tym odpowiednich działań (zob. w odniesieniu do wymogów zasady pewności prawa wyrok z dnia 10 marca 2009 r. w sprawie C-345/06 Heinrich, Zb.Orz. s. I-8167, pkt 44).

59 Ponadto nawet zakładając, że akcjonariusze mniejszościowi wymagają szczególnej ochrony, można przecież przewidzieć inne środki zapewnienia tej ochrony, z których należy dokonać wyboru.

60 Siedemnasty przepis dodatkowy kodeksu postępowania odnosi się bowiem do „ochrony równoważnej", z której mogą korzystać akcjonariusze mniejszościowi, a pkt 11 lit. c) zalecenia 77/534 przytacza jako przykład takiej ochrony równoważnej ograniczenie uprawnień akcjonariusza dominującego.

61 Z tego względu ogólna zasada równego traktowania nie może także determinować wyboru pomiędzy różnymi wyobrażalnymi środkami ochrony akcjonariuszy mniejszościowych, zaproponowanymi przez akty wtórnego prawa wspólnotowego.

62 Zasada taka, jakiej istnienie sugeruje Audiolux, zakłada wybór o charakterze legislacyjnym, opierający się na rozważeniu danych interesów i ustaleniu z góry dokładnych i szczegółowych przepisów (zob. podobnie wyroki: z dnia 15 lipca 1970 r. w sprawie 41/69 ACF Chemiefarma przeciwko Komisji, Rec. s. 661, pkt 18–20; z dnia 5 marca 1980 r. w sprawie 265/78 Ferwerda, Rec. s. 617, pkt 9; a także postanowienie z dnia 5 marca 1999 r. w sprawie C-153/98 P Guérin automobiles przeciwko Komisji, Rec. s. I-1441, pkt 14, 15), i nie można jej wyprowadzać z ogólnej zasady równego traktowania.

63 Ogólne zasady prawa wspólnotowego sytuują się bowiem na szczeblu konstytucyjnym, podczas gdy zasadę, której istnienie sugeruje Audiolux, charakteryzuje stopień szczegółowości wymagający opracowania legislacyjnego, które na poziomie wspólnotowym dokonywane jest poprzez akt wtórnego prawa wspólnotowego. Z tego względu zasady, której istnienie sugeruje Audiolux, nie można uważać za samodzielną ogólną zasadę prawa wspólnotowego.

64 W świetle całokształtu powyższych rozważań na pytania pierwsze i drugie należy odpowiedzieć, że prawo wspólnotowe nie zawiera ogólnej zasady prawa, zgodnie z którą akcjonariusze mniejszościowi są chronieni poprzez obowiązek akcjonariusza dominującego przejmującego lub sprawującego kontrolę nad spółką dotyczący złożenia oferty odkupu ich akcji na takich samych warunkach, jakie zostały uzgodnione podczas nabycia akcji w tej spółce skutkującego uzyskaniem kontroli przez akcjonariusza dominującego lub umocnieniem tej kontroli.

65 Przy uwzględnieniu tej odpowiedzi nie ma potrzeby udzielania odpowiedzi na pytanie trzecie.

W przedmiocie kosztów

66 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem; do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi

Z powyższych względów Trybunał (czwarta izba) orzeka, co następuje:

Prawo wspólnotowe nie zawiera ogólnej zasady prawa, zgodnie z którą akcjonariusze mniejszościowi są chronieni poprzez obowiązek akcjonariusza dominującego przejmującego lub sprawującego kontrolę nad spółką dotyczący złożenia oferty odkupu ich akcji na takich samych warunkach, jakie zostały uzgodnione podczas nabycia akcji w tej spółce skutkującego uzyskaniem kontroli przez akcjonariusza dominującego lub umocnieniem tej kontroli.

Podpisy